

USA 1: Geografi

Sven Skovmand

FORLAGET
HEDESKOV

USA 1: Geografi

Sven Skovmand

Forlaget Hedeskov

USA 1: Geografi

Indhold	side
Når jorden bevæger sig	4
Den farlige flod	8
Orkaner og tornadoer	12
Når snestormene raser	14
De fleste bor i større byer	18
Elevatorene skabte skyskraberne	17
Dødens dal og andre nationalparker	19
Det mennesketomme område	25
Verdens kornkammer	30
Det alt for store forbrug af vand	30
USA skader klimaet	32
Dyrt at udvinde råstoffer	34
Det store industriland	36
Miraklet i Silicon Valley	39
Kina giver fordele og problemer	40
Let at flytte	41
Landet er stort	42
Folk bruger biler og fly	44
Kan hurtige tog erstatte fly?	45
Flere og flere mennesker	47
Krigen standsede indvandringen	48
Nu kommer indvandringen fra syd	50
De sorte har det dårligt	52
Sidder fast i ghettoerne	55
Den skjulte racisme	56
Sangen »Strange fruit«	57
Indianerne var næsten udryddet	58
De 50 stater	61
New England	62
Middle Atlantic	64
Midwest, East North Central	70
Midwest, West North Central	72
South, South Atlantic	75
East South Central	81
West South Central	82
West Mountain	85
Pacific	89
De største byområder	93
De største søer	93
De højeste bjerge	93
Stikord	94

Omslagsbilledet:
lynnedslag i
sydvest Nebraska

USA 1: Geografi

Når jorden bevæger sig

Har I nogensinde oplevet, at gulvet gyngede under jer, og at tingene rutsjede frem og tilbage? Det har I nok ikke, men det har de fleste i staten Californien i den vestlige del af USA. Her sker det jævnligt, at især højhuse gynger frem og tilbage, og at tingene falder ned fra hylderne.

Når det sker, taler man om *jordskælv*. Jorden er nemlig ikke så fast og solid, som vi til daglig går og tror. Under den ligger vældige flydende plader, der kaldes kontinentalplader. Disse pladser glider hele tiden en lille smule, og når de i længere tid har været standset af andre plader, opbygges der kraftige spændinger, der ender med jordskælv.

De fleste jordskælv er små,

men med mellemrum er jordskælv så store, at byer styrter sammen, og tusinder af mennesker mister livet. Det så man senest i Haiti i 2010, hvor over 200.000 omkom, og i Sichuan i Kina i 2008, hvor over 70.000 mistede livet.

Især det vestlige USA rammes med mellemrum af sådanne store jordskælv, men virkningerne er ikke nær så alvorlige som i de fattige lande. For amerikanerne er forberedt på jordskælv. Myndighederne kræver, at alle bygninger skal være bygget så solidt, at de ikke kan blive ødelagt. Og man sørger for, at ledninger med gas automatisk vil blive afbrudt ved et jordskælv. På den måde undgår man brande som den, der ramte San Francisco efter et stort jordskælv i 1906. Selve jordskælvet ramte ikke så hårdt, men branden blev først standset, da man rev en hel gade af huse ned i den sydlige del af byen.

I 1989 blev San Francisco ramt af et nyt stort jordskælv, og nu kunne man se, at bestemmelserne virkede. Færre end 100 mennesker mistede livet, og næsten ingen bygninger blev ødelagt. Broerne klarede sig dog mindre godt, og på en motorvej med to dæk faldt en del af det øverste dæk ned og masede de biler, der var nedenunder.

Det må dog siges, at både San Francisco og den anden

San Francisco efter jordskælvet og den efterfølgende brand i 1906. Jordskælvet var på 7,9 efter Richter-skalaen og dræbte cirka 500 mennesker. Men branden var den vigtigste årsag til, at det meste af byen blev ødelagt.

USA 1: Geografi

storby, Los Angeles, kan blive ramt af et virkelig stort jordskælv. »The big one«, som amerikanerne siger. For byerne ligger på et sted, der er særlig udsat. Mellem dem løber den vældige revne, der kaldes San

Andreas Fault. Den strækker sig fra et område nord for San Francisco og til den mexicanske grænse mod syd og fortsætter i øvrigt ud under havet.

Revnen ligger på grænsen mellem Stillehavspladen og

41 mennesker blev dræbt, da denne motorvejsbro i San Francisco styrtede sammen.

USA 1: Geografi

USA 1: Geografi

den nordamerikanske plade, og de to plader støder hele tiden mod hinanden. Det vil på et eller andet tidspunkt udløse et jordskælv, der menes at blive langt større end dem i 1906 og 1989. Men det kan lige så godt ske i morgen som om hundrede år. Ingen ved det. Og folk flytter ikke fra Californien af den grund.

San Andreas Fault er næsten 1300 kilometer lang og 15 kilometer dyb. Den store revne er en stadig advarsel til de byer, der ligger i nærheden af den.

Her et luftfoto hvor den krydser Carrizo-sletten.

USA 1: Geografi

Mississippi er sammen med bifloden Missouri cirka 6.000 kilometer lang og er dermed det fjerdestørste flodsystem i verden.

På billedet til højre ser man det sted, hvor de to floder mødes.

Billedet fornedet til venstre er taget i maj 2011. Det øverste billede er et satellitfoto fra år 2000 af Mississippis udmunding

USA 1: Geografi

ved New Orleans. De mørkegrønne områder ligger under havets overflade og er derfor truet af oversvømmelser, som de blev fem år senere, da orkanen Katrina piskede vandet så meget op, at digerne blev gennembrudt og New Orleans blev oversvømmet. Det kostede over 700 mennesker livet.

Den farlige flod

Et par tusinde kilometer længere mod øst har man et helt andet problem. Det hedder oversvømmelser, og de truer med mellemrum beboerne langs den store Mississippi-flod, der sammen med bifloden Missouri er en af de største floder i verden.

Mississippi er til daglig til stor gavn og glæde for USA.

USA 1: Geografi

Floden kan fra store områder føre varer op til de store søer mod nord og derfra ud til østkysten. Samtidig leverer den vand til de mange landbrug i den frugtbare dal.

Men når det regner, kan det gå galt. Så stiger flodens vand med op til 14-15 meter, og så bliver især beboerne i de store byer bekymrede,
I 1993 blev bekymringen til

USA 1: Geografi

alvor. For floden gennembrød en række diger og bredte sig over et område på størrelse med Danmark.

Heldigvis ved man nu, hvad man skal gøre for at

hindre en gentagelse. Vandet fra floden skal samles på steder, hvor der kun bor få mennesker. Og det sørgede man for, da flodens vandstand endnu en gang steg stærkt – i forsommeren 2011. Man åbnede digerne, så vandet kunne nå at løbe ud, inden det nåede de store byer. Et antal landmænd måtte med deres familier og dyr flytte til sikrere steder, indtil vandet igen forsvandt. Men byerne blev reddet.

Oversvømmelsen efter orkanen Katrina viste, at digerne ikke var stærke nok til at beskytte New Orleans. Her ser man, hvordan vandet skyller igennem et hul i et dige. Til højre ser man en slange i et oversvømmet område i landsbyen Holly Grove i Arkansas.

USA 1: Geografi

Billedet er fra South Dakota og viser et flygel, der af en tornado er slynget ud på en mark.

Orkaner og tornadoer

En tredje trussel fra naturen er orkanerne. De rammer især kyststaterne i det sydlige og sydøstlige USA.

Orkaner er storme, der er så voldsomme, at de bevæger sig med en fart på over 32 meter i sekundet. De opstår,

når vandets temperatur er over 26 grader, og der samtidig er et lavtryk i den øverste del af atmosfæren.

Orkanerne har gennem årene skabt store ødelæggelser, og man har flere gange måttet flytte millioner af mennesker til sikrere områder. Men man er ikke altid så omhyggelig.

Da orkanen Katrina i slutningen af august 2005 nærmede sig byen New Orleans, tog man ikke faren alvorligt, fordi

USA 1: Geografi

orkanen ikke var særlig stærk. Men orkanen piskede vandet op i Pontchartrain-søen øst for byen, og det betød, at digerne mellem byen og søen blev gennembrudt. Store dele af byen blev oversvømmet, og over 700 mennesker mistede livet

Der var flere grunde til, at det gik så galt. Den vigtigste var naturligvis, at digerne ikke var solide nok. Men det spillede også en rolle, at man mange steder havde ryddet kysten for

den bevoksning, der kunne have dæmpet orkanens virkninger. Og så blev der gjort alt for lidt for at redde folk, da det først var gået galt.

Det lumske ved orkaner er, at de ikke optræder med jævne mellemrum. I 1980'erne og 1990'erne var der kun få orkaner. Det betød, at folk nærmest glemte risikoen og i stort tal flyttede til netop de områder, der er særligt udsatte for orkaner.

Folk vover sig ud i Houston efter orkanen Ike i september 2008.

USA 1: Geografi

Tornadoer og tordenstorme er uhyggelige og farlige. Men der findes også folk, som helt bevidst opsøger dem for at filme dem.

I virkeligheden er det langt sværere at beskytte sig mod tornadoer. De opstår nemlig ikke ved kysten, men midt inde i landet, og ingen kan forudse, hvor de vil ramme. Tornadoerne rammer cirka 800 gange om året det centrale

USA. De er roterende hvirvelskyer, der opstår, når de varme, fugtige vinde fra Den Mexikanske Golf møder de kolde, tørre vinde fra Rocky Mountains. De kan opnå en fart på mellem 50 og 140 meter i sekundet og skaber et voldsomt undertryk, der kan suge husenes vægge ud og få dem til at styrte sammen.

Når en tornado nærmer sig, opfordrer man derfor folk til at åbne alle døre og vinduer, så luften kan passere igennem. Men det er ikke altid nok. I foråret 2011 blev over hundrede mennesker dræbt i de midtvestlige stater Kansas og Missouri.

USA 1: Geografi

Når snestormene raser

Om vinteren er USA i en helt anden grad end Danmark udsat for snestorme, hvor sneen vælter ned, lufthavne lukker, og næsten al trafik bliver standset.

I Laura-bogen »Den lange vinter« kan man læse om, hvordan en hel by ude på prærien må sulte, fordi sneen hver anden eller tredje dag igennem måneder hvirvler ned og standser alle forsyninger af mad til byen. Så

slemme går det sjældent, men snestormene kan være meget ubehagelige.

Amerikanerne har i det hele taget meget koldere og hårdere vintré, end vi har. Og det kan virke sært. For når man ser på en globus, kan man se, at byer som New York, Chicago og Washington ligger langt længere mod syd end Danmark. New York ligger faktisk på samme breddegrad som Rom. Hvorfor har de ikke et lige så

Snestormene i USA kan være dramatiske.

På billedet fra Colorado ser man, hvordan sneen dækker et motel og bilerne til motellets gæster.

USA 1: Geografi

mildt vejr om vinteren som Italien?

Det skyldes bjergene mod vest, som forhindrer de milde vinde i at nå ind i landet.

Somrene er til gengæld langt varmere, end de er hos os. Det er især slemt i de byer, der ligger ud mod vandet. Her kan man næsten ikke holde ud at være, uden at luften bliver afkølet med air-conditioning,

Laura Ingalls Wilder har skrevet en række betagende bøger om de hårde vilkår, som nybyggerne havde på prærien. Her ser man hendes bjælkehus, der helt svarer til beskrivelsen af de mange huse, som hendes far byggede.

USA 1: Geografi

De fleste bor i store byer

Der sker drastiske ting i USA, men i det daglige er livet omtrent som i Danmark. Der er dog den forskel, at amerikanerne i langt højere grad end danskere bor i store byer. En tredjedel af dem bor i byer, der har flere indbyggere end hele Danmark. I alt bor 60 procent i byer, der har mere end en million indbyggere.

Den største by er New York, der i mange år var den største by i verden. Det er den ikke længere, selvom den har over 21 millioner mennesker, når man tager hele det omgivende byområde med.

Men byen er overvældende med de imponerende skyskrabere på øen Manhattan.

Den næststørste by er Los Angeles i Californien med 17 millioner. Den er helt anderledes end New York. Skyskraberne dækker kun et lille område, mens der er vældige områder med enfamiliehuse. Og landets hovedstad Washington D.C. med 8 millioner har slet ingen skyskrabere i det centrale område. Det har USA's parlament, Kongressen, bestemt. Byens bygninger må ikke være så høje, at man ikke kan se den store kuppel over Kongressens hovedbygning.

Hele fire andre byer har flere mennesker end de 5,7 millioner, der bor i Danmark. Det er Chicago, Boston, Philadelphia og San Francisco.

Elevatorene skabte skyskraberne

Høje huse har man altid haft, men trapperne satte begrænsninger for, hvor høje de kunne være. I begyndelsen af 1800-tallet udviklede man ganske vist elevatorer, som kunne køre folk op og ned. Men sikkerheden var ikke stor. Der skete mange ulykker, fordi de bærende kabler gik i stykker.

Problemet blev løst af Elisha G. Otis, hvis efternavn stadig står i omkring halvdelen af vores elevatorer. Han opfandt en fjeder, der automatisk rettede sig ud, hvis kablet brast. Og fjedrene udløste kiler, der straks standsede elevatoren.

En dag i 1853 stillede Otis sig op i en åben elevator i

Auditoriebygningen i Chicago er et af Sullivans mest berømte værker. Den blev bygget i 1891 og er i dag en del af Roosevelt Universitet.

USA 1: Geografi

New York i 12 meters højde. Og en stor forsamling så åndeløst til, da en af Otis's folk skar kablet over med et sværd. Det fik elevatoren til at styrte ned, men straks efter blev den standset af kilerne.

Efter denne vellykkede demonstration kunne man uden problemer bygge langt højere huse end før.

De første store skyskrabere blev opført i Chicago, hvor der var behov for byggeri efter en stor brand i 1871, der ødelagde det meste af byen. Her kan man endnu i dag se de prægtige skyskrabere, som blev tegnet af arkitekten Louis Sullivan. De var »kun« på 10-15 etager, men folk syntes, at de var gigantiske. Siden da har man bygget langt højere skyskrabere, men de færreste er så smukke som Sullivans huse eller Chrysler Building og Empire State Building i New York.

De fleste skyskrabere er beregnet på kontorer, men der findes dog også ganske mange høje bygninger, der er indrettet til beboelse. Her bor folk, som måske ikke ønsker at have en have, og som føler tryghed ved, at der døgnet rundt sidder en mand eller kvinde nede i forstuen, der holder øje med dem, der kommer ind.

Rittenhouse Square i Philadelphia

USA 1: Geografi

Dødens dal og andre nationalparker

Hvis man ser bort fra de store byer, er der god plads i USA. For landet har kun cirka 315 millioner mennesker, skønt det er 200 gange så stort som Danmark. Hvis det skulle være lige så tæt befolket som Danmark, skulle der bo over

en milliard i landet.

I især den vestlige del af USA finder man store områder, hvor der næsten ikke lever mennesker. Mange steder er der regulær ørken. Det gælder frem for alt den berygtede Death Valley – Dødens Dal – som ligger midtvejs mellem Las Vegas og San Francisco og

Death Valley svarer fuldt ud til sit navn. Til gengæld er den glimrende egnet til optagelser af film. Hullet i midten er krateret af en vulkan.

USA 1: Geografi

USA har ørkener, der kan sammenlignes med ørkener som Sahara og den australske ørken. Til venstre er et gammelt fyrretræ ved at bukke under for sandet.

er på størrelse med Fyn. Den får kun 4 centimeter regn om året og fik sit navn efter en gruppe guldgravere, der døde under forsøget på at nå frem til Californien. I dag kender vi først og fremmest dalen fra film.

USA 1: Geografi

I 1994 blev Death Valley gjort til nationalpark for at sikre dens geologi, plante- og dyreliv. Den er dermed en af de 300 nationalparker, som er oprettet i USA.

Den første var Yellowstone, der ligger i staten Wyoming i

det nordvestlige USA. Den er lige så stor som Sjælland og Fyn tilsammen og er kendt for sin kraftige vulkanske aktivitet. Der findes næsten 200 geysere, der med jævne mellemrum sprøjter kogende vand op. Den mest berømte er

Dampen fra geysere i Yellowstone nationalpark i Wyoming.

USA 1: Geografi

I nationalparker som Yellowstone finder man mange vilde dyr. Gråbjørnene kan være dødsensfarlige, hvis de angriber mennesker, men det sker sjældent.

I midten ses en prærieulv, og nederst ser man en flok ulve, der søger at overmande en bison.

USA 1: Geografi

Old Faithful, der kaldes »Trofast«, fordi den hver halvanden time sender sit vand 30-40 meter op i luften. Parken har også et spændende plante- og dyreliv med blandt andet bøfler, bjørne, ulve og elsdyr. Derfor blev området i 1872 gjort til nationalpark.

I virkeligheden er Yellowstone lidt af en tikkende bombe. For under området er der så kraftig vulkansk aktivitet, at man taler om en supervulkan. Dens sidste udbrud var for 640.000 år siden, og et lignende udbrud i dag vil kunne gøre store dele

USA's højeste vandfald findes i Yosemite nationalpark øst for San Francisco, Parken rummer også et stort antal kæmpefyrrertræer.

USA 1: Geografi

Skovbrande er dramatiske, men i virkeligheden er de nødvendige for at opretholde sunde skove.

Til højre ser man, hvordan en flok bisoner kan standse trafikken i Yellowstone Nationalpark i Wyoming. Bisonen er ikke længere truet af udryddelse!

af USA ubeboelige og selvfølgelig påvirke resten af verden.

Det er svært at forudsige, hvornår et sådant udbrud kommer igen, men forskere mener trods alt at kunne sige med sikkerhed, at det ikke bliver de næste hundrede år.

USA 1: Geografi

Tanken om en supervulkan ser i hvert fald ikke ud til at bekymre de tre millioner turister, der hvert år besøger nationalparken.

En tredje berømt nationalpark er Yosemite, der blandt andet huser det højeste vandfald i USA.

Det mennesketomme område

I området øst for Rocky Mountains bor der kun få mennesker, og antallet falder år for år. Det skyldes som ved Death Valley, at bjergene forhindrer dem i at få den regn, som de har brug for. Der

